

Moduuli 3: Monilukutaito

Olet Työelämän digitaidot jatkuvana oppimisena -kurssikokonaisuuden kolmannessa moduulissa, jossa käydään läpi media- ja monilukutaidon kokonaisuutta. Moduulissa on kolme osaa ja ne suoritetaan järjestyksessä.

Moduulin osat:

1. osa: Monilukutaito, medialukutaito

- faktan tarkistamisen keinot ja välineet
- medialukutaidon vahvistaminen

2. osa: Argumentointi, kriittinen ajattelu

- hyvä argumentointi
- argumentointivirheet
- mielipiteisiin vaikuttaminen

3. osa: Algoritmit

- kuinka algoritmit ohjaavat tiedon jakelua ja saavutettavuutta

Osaamistavoitteet

Tämän moduulin suoritettuaan opiskelija osaa:

- Kuvata, mistä medialukutaidossa on kyse.
- Ymmärtää medialukutaidon merkityksen työelämälähtöisesti.
- Arvioida mediasisällön lähteitä.
- Tunnistaa argumentointivirheitä.
- Ymmärtää algoritmien tarkoitusta.

Arviointi

Hankkeen aikaisissa opinnoissa opiskelijoiden opintoja arvioitiin alla olevien kriteerien mukaisesti. Voit halutessasi tutustua myös niihin. Tästä materiaalista tehtäviä opintoja ei arvioida eikä opinnoista saa todistusta tai opintopisteitä.

Opiskelija:

- *Erittelee kurssitehtävässä vähintään kolme näkökulmaa medialukutaidon kuvaamiseen.*
- *Kuvaa kurssitehtävässä medialukutaito-osaamisen tärkeyttä työelämän tarpeista käsin.*
- *Pohtii kurssitehtävässä medialähteen faktoja.*
- *Tunnistaa kurssitehtävässä vähintään kaksi argumentointivirhettä.*
- *Kuvaa kurssitehtävässä kuinka algoritmit vaikuttavat arkeemme.*

Opiskelun intoa!

Sisällysluettelo

Moduuli 3: Monilukutaito.....	1
Osaamistavoitteet.....	1
Moduulin osa 1: Monilukutaito, medialukutaito	4
Mitä tarkoitetaan monilukutaidolla?	4
Käänteinen kuvahaku.....	6
Kuvien tekijänoikeudet	7
Moduulin osa 2: Argumentointi ja kriittinen ajattelu.....	15
Mitä argumentointi on?.....	15
Lähdekritiikki ja erilaiset huijaukset.....	19
Moduulin osa 3: Algoritmit.....	23
Mitä on algoritmit?.....	23
Algoritmit viestinnän ja työnhaun tukena.....	25

Moduulin osa 1: Monilukutaito, medialukutaito

Moduulin ensimmäisessä osassa tutustutaan monilukutaitokäsitteeseen sekä kriittiseen medialukutaitoon. Lisäksi pureudutaan myös kirjallisten ja kuvallisten lähteiden tarkistamiseen.

Mitä tarkoitetaan monilukutaidolla?

Tekstien lukeminen ja tuottaminen edellyttävät monilukutaitoa. **Monilukutaidolla tarkoitetaan taitoa lukea, ymmärtää, tulkita, kirjoittaa ja tuottaa monimuotoisia tekstejä**, erilaisissa ympäristöissä ja erilaisin välinein.

Monilukutaito on valmiutta toimia tekstien kanssa eri tilanteissa ja hyödyntää eri tilanteisiin sopivia lukemisen tapoja. **Monilukutaitokäsite kattaa kaikki erilaiset lukutaidot perinteisestä luku- ja kirjoitustaidosta medialukutaitoon sekä visuaaliseen lukutaitoon ja datanlukutaitoon.**

Monilukutaidon käsitteeseen kuuluu ajatus, että kaikki lukutaidot ovat yhtä arvokkaita ja tarpeellisia. Monilukutaito luo kykyä toimia nyky-yhteiskunnassa ja ehkäisee syrjäytymistä.

(Lähde: Kansallinen lukutaito-ohjelma 2030: <https://lukuliike.fi/kansallinen-lukutaito-ohjelma/kansallinen-lukutaitostrategia-2030-2/tavoitteena-monilukutaito/>)

Tehtävä: Mitä näistä monilukutaito on?

Valitse kaikki kuusi oikeaa vaihtoehtoa.

- Taitoa kirjoittaa tekstejä ympäristö huomioiden
- Taitoa tulkita muiden kirjoittamia tekstejä
- Taitoa ymmärtää kuvallisesti välitettyjä viestejä
- Taitoa tehdä laskutoimituksia
- Taitoa lukea tilanteen vaativalla tavalla
- Taitoa suodattaa ja arvioida vastaanotettua tietoa
- Taitoa rakentaa oikeanlaisia algoritmeja
- Taitoa ymmärtää esimerkiksi yrityksen toiminnastaan keräämäänsä dataa

Oikeat vastaukset

Monilukutaito on:

- Taitoa kirjoittaa tekstejä ympäristö huomioiden
- Taitoa tulkita muiden kirjoittamia tekstejä
- Taitoa ymmärtää kuvallisesti välitettyjä viestejä
- Taitoa lukea tilanteen vaativalla tavalla
- Taitoa suodattaa ja arvioida vastaanotettua tietoa
- Taitoa ymmärtää esimerkiksi yrityksen toiminnastaan keräämäänsä dataa

Monilukutaito ei ole:

- Taitoa tehdä laskutoimituksia
- Taitoa rakentaa oikeanlaisia algoritmeja

Medialukutaito

Mediakasvatus on nykyään osa opetussuunnitelmaa ja se aloitetaan jo varhaiskasvatuksessa ja jatketaan perusopetuksessa. Elämme parhaillamme mediakulttuurin aikakautta, joten mediataidot voi jo lukea kansalaisen perustaitoihin. Medialukutaito onkin tarpeen kaiken ikää.

Medialukutaito on osa monilukutaitoa. **Medialukutaidolla tarkoitetaan taitoa käyttää, lukea, ymmärtää, tulkita ja arvioida kriittisesti erilaisia mediasisältöjä.** Medialukutaito käsittää myös taidon tuottaa mediasisältöjä itse erilaisiin tarkoituksiin ja viestiä median kautta. Medialukutaitoa on lisäksi taito käyttää mediavälineitä ja toimia turvallisesti ja vastuullisesti median parissa.

(Lähde: Medialukutaito- Uudet lukutaidot: <https://uudetlukutaidot.fi/medialukutaito-2/>)

Medialukutaito lyhyesti

Medialukutaito on:

1. taitoa tulkita ja arvioida kriittisesti mediasisältöjä
2. taitoa tuottaa mediasisältöjä
3. taitoa toimia mediaympäristöissä

Mikäli haluat lukea lisää mediakasvatuksesta sekä medialukutaidosta, tutustu:

- Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (KAVI): <https://kavi.fi/mediakasvatus/>
- Valtioneuvosto, Medialukutaito Suomessa, Kansalliset mediakasvatuslinjaukset –julkaisu: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161951>
- Mediakasvatusseura: <https://mediakasvatus.fi/>
- Mediataitoviikko: <https://www.mediataitoviikko.fi/materiaalit/?filter=aikuiset>

Tehtävä: Ryhmittelypeli

Mitkä ovat keskeisiä kysymyksiä koskien medialukutaitoa?

Pelaa alla olevasta linkistä avautuvaa peliä. Suurena peli-ikkuna oikealta alareunasta nuolten kuvista, jotta näet tekstit kunnolla.

<https://wordwall.net/embed/play/54577/911/258>

Tehtävä: Video valheisiin uskomisesta

Katso Ylen video "Miksi valheisiin uskominen houkuttaa?"

https://areena.yle.fi/1-50699921?utm_medium=social&utm_campaign=areena-web-share&utm_source=copy-link-share

- Pohdi, miksi ihminen helposti uskoo näkemäänsä ja lukemaansa.
- Tuliko videossa itsellesi uutta tietoa?
- Kuinka kiinnostavana pidit videota?

Käänteinen kuvahaku

Edellisessä videossa mainittiin käänteinen kuvahaku. Jos se ei ole ennalta tuttu, on tässä ohjeet sen käyttöön.

Käänteinen kuvahaku toimii paitsi nettihuijareiden ja esimerkiksi valheellisten myynti-ilmoitusten huomaamiseen, myös vaikkapa löytääksesi itsellesi samanlaisen sohvan, minkä näit kahvilassa.

Käänteinen kuvahaku on eri asia kuin Googlen tavallinen kuvahaku, jota oletkin varmasti käyttänyt kuvien hakemiseen hakusanalla.

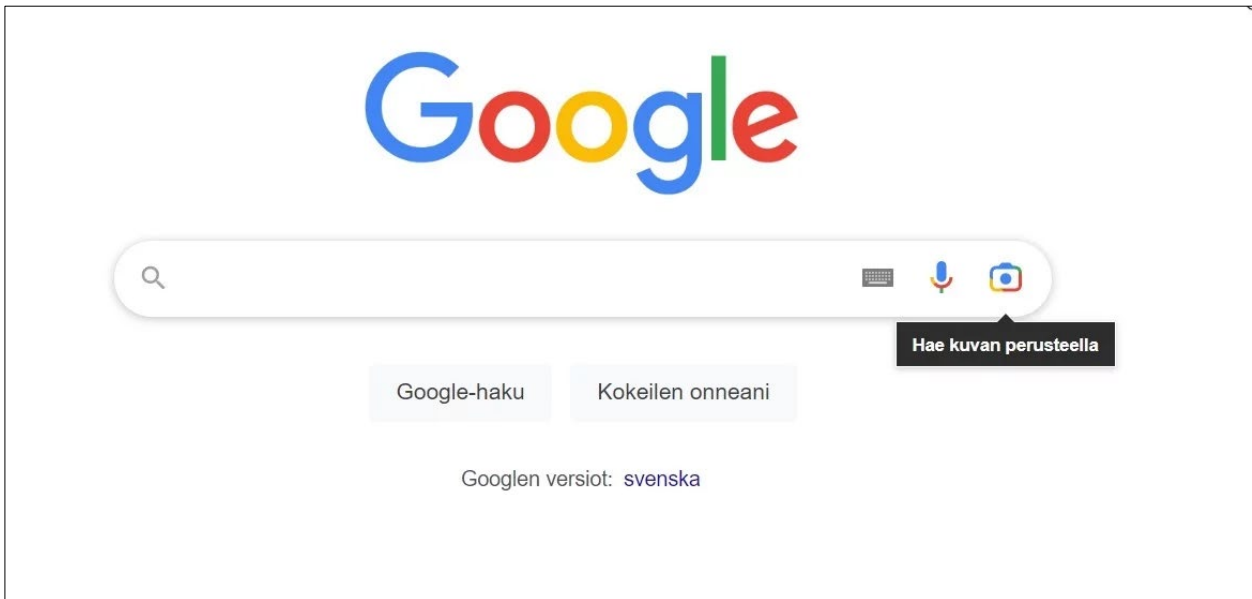
Käyttääksesi Googlen käänteistä kuvahakua, toimi näin:

1. Avaa tietokoneen tai puhelimen nettiselaimessa Google. Paina hakukentässä oikealla olevan kameran kuvaa (Cromessa lukee "Hae kuvan perusteella" tai "Kuvahaku", muissa selaimissa "Hae käyttämällä kuvaa")
2. Valitse "Lataa tiedosto" ja etsi kuva koneeltasi/puhelimestasi
3. Google näyttää nyt mistä nettisivustoilta vastaava tai vastaavanlainen kuva löytyy.

Huom. Jos sinulla on Google Chrome-selain voit hakea tietoa kuvasta suoraan Googlesta klikkaamalla kuvan kohdalla hiiren oikeaa ja valitsemalla "Hae Google Lensillä".

(Google Lens-ohjelmasta lisää 8. moduulissa. Voit halutessasi ladata Google Lens-ohjelman puhelimesi ja tehdä kuvahakuja myös sillä)

Googlen kuvahaun aloittamisnäkyvä

Tehtävä: Kokeile käänteistä kuvahakua

Ota kuva jostain edessä olevasta esineestä tai huonekalusta. Mene sitten Googlen kännykälläsi ja käytä käänteistä kuvahakua. Vaihtoehtoisesti voit tehdä haun myös tietokoneella ja käyttää tietokoneellesi tallennettua kuvaa.

Ota hakutuloksesta näyttökuvaa (print screen) ja tallenna se itsellesi. (Voit joko painaa näppäimistöä painiketta "PrtSc" tai valita koneeltasi kuvakaappaustyökalun. Puhelimella ruutukaappauksen voi usein tehdä painamalla käynnistysnäppäintä ja äänenvoimakkuusnäppäintä yhtä aikaa.)

Kuvien tekijänoikeudet

Kuvien tekijänoikeudet ja toisten ottamien kuvien jakaminen

Kaikki oikeudet pidätetään vai jotkin oikeudet pidätetään?

Jotta et itse syyllistyisi tekijänoikeusrikkomukseen, ota selvää kuviin liitetystä tekijänoikeuksista.

Huomioi nämä:

- Itse ottamiaan kuvia saa käyttää miten haluaa, muihin kysyttävä lupa
- Somessa julkisena julkaistua kuvaa saa jakaa
- Julkisessa tilanteessa saa kuvata, ellei erikseen kielletä, toki kohteliasta kysyä lupa
- Muissa tapauksissa huomioitava kuvien tekijänoikeudet!

©-merkki (copyright) kertoo, että sen jälkeen merkityllä tekijällä on täydet oikeudet kuvaan/julkaisuun, ja kuvaa saa käyttää vain tekijän luvalla. Tämä on siis ns. All rights reserved-merkki, eli tekijä pidättää itsellään kaikki oikeudet teokseen.

Creative Commons-lisenssi

CC-lisenssoituja kuvia (Creative Commons) saa käyttää lisenssin mukaisesti

- Kyseisen lisenssin omaavia kuvia löytyy esim. Flickr-palvelusta <https://www.flickr.com/>
- CC-lisenssi auttaa siis tekijöitä säilyttämään itsellensä tietyt oikeudet ja mahdollistaa teosten jakamisen selkeästi määritellyillä ehdoilla
- Tutustu CC-lisensseihin suomeksi <https://creativecommons.fi/>

Ilmaisia kuvapankkeja:

- Pixabay <https://pixabay.com/fi/>
- Helsingin kuvia <https://www.helsinginkuvia.fi/>
- Unsplash <https://unsplash.com/images>
- museovirasto.finna.fi <https://museovirasto.finna.fi/>
- Pexels <https://www.pexels.com/fi-fi/>

Näistä löydettyjä kuvia voi käyttää täysin vapaasti esim. sosiaalisessa mediassa

Lisätietoa tekijänoikeuksista

Tekijänoikeuksista voit lukea lisää Kopiraittilan sivulta: <https://kopiraittila.fi/tekijanoikeustietoa/>

Mikäli englanti sujuu, on tämä ”Choose a Licence”-työkalu kätevä lisenssin luomiseen esimerkiksi omaan kuvaan tai julkaisuun liittyen: <https://chooser-beta.creativecommons.org/>

Creative Commons -lisenssin valintaprosessi

Seuraavalla sivulla oleva kaavio opastaa valitsemaan oikeanlaisen CC-lisenssin.

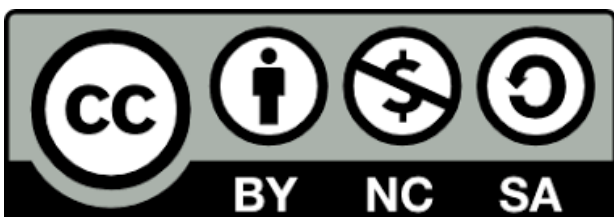
Sama kaavio sekä opasvideo kaavion käyttämiseen löytyy täältä: <https://creativecommons.fi/valitse/>

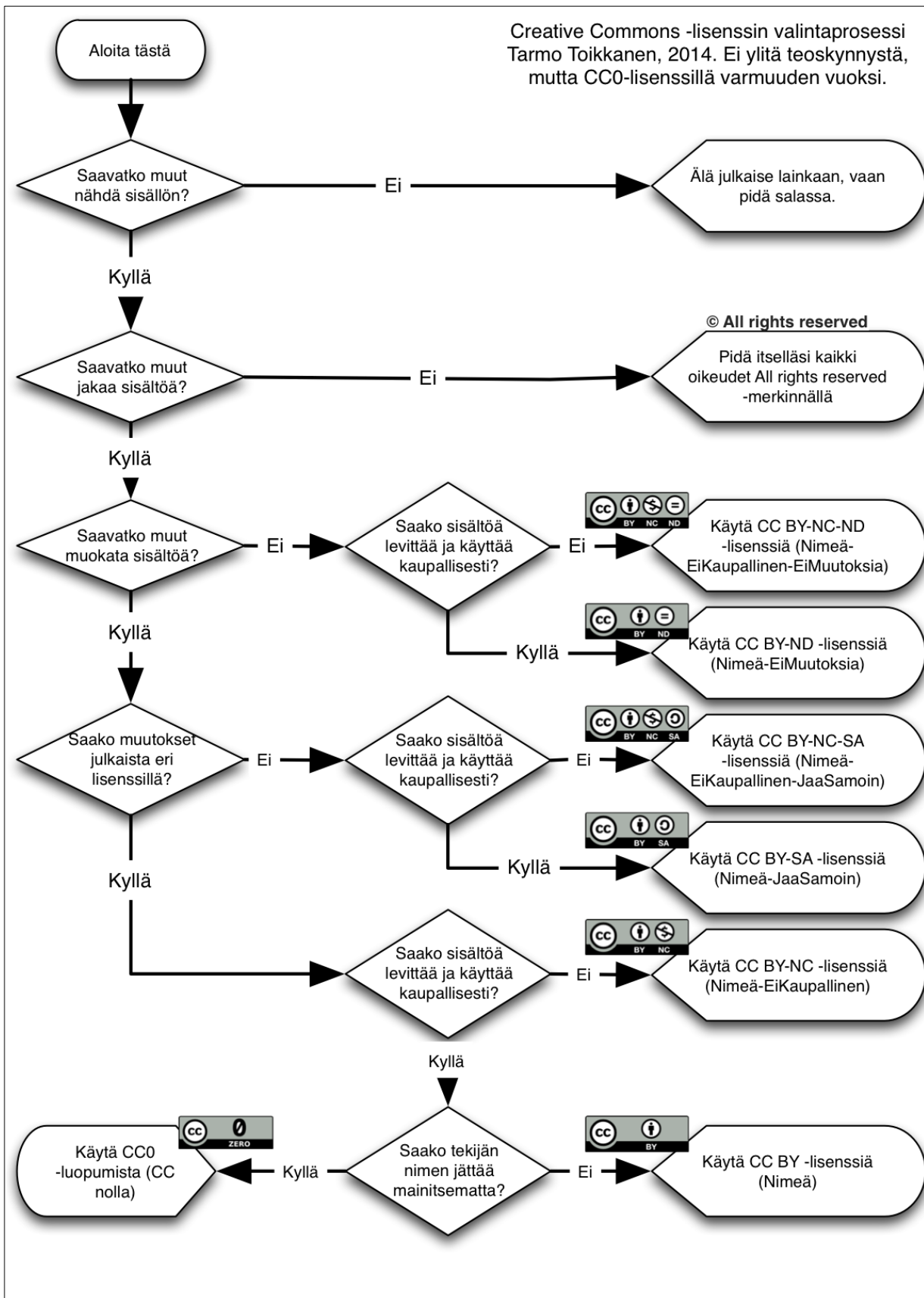
Tehtävä: CC-lisenssin tunnistaminen

Käytä kaaviota hyväksesi vastataksesi seuraavaan tehtävään.

- Mitkä ovat teoksen tai kuvan oikeudet, jos ne ovat merkitty alla olevan mukaisesti?

Lisätietoja täältä: <https://creativecommons.fi/lisenssit/>

CC-lisenssin tunnistamistehtävän oikea vastaus

CC-BY-NC-SA-lisenssi tarkoittaa: Saa jakaa, mutta tekijän nimi, käytetty lisenssi sekä alkuperäinen julkaisupaikka on mainittava. Muunnelmat on julkaistava samalla lisenssillä. Kaupallinen käyttö on rajattu lisenssistä pois.

CC-lisensoidut kuvat Google-haulla

Miten löydät helpoiten kuvia, joiden tekijänoikeudet on merkitty selvästi?

Edellisessä kohdassa lueteltiin kuvapankkeja, joista kuvia voi ladata usein ilmaiseksi. Tarkistathan kuitenkin aina kuvapankin ilmoittamat oikeudet kuvien käyttöön.

Aina ei ole selvää, mitä oikeuksia kuviin on annettu. Siksi voit hakea Googlesta CC-lisensoituja kuvia, jolloin pääset helposti tarkastamaan kuvan oikeudet.

Googlesta löydät CC-lisensoituja kuvia seuraavasti:

1. Kirjoita Googlen kenttään hakusanasi
2. Tulokset saatuaasi valitse Kuvahaku- avaa Työkalut- Käyttöoikeudet- valitse Creative Commons -käyttöluvat.
3. Nyt sinulle avautuu kuvia, joihin on lisätty CC-lisenssi.
4. Kun klikkaat kuvaa pääset sivustolle, jonne se on ladattu. Sieltä pääset tarkastelemaan tarkemmin kuvaan liitettyjä oikeuksia. Mikäli ne jäävät silti epäselviksi, valitse jokin toinen kuva.

Tehtävä

Etsi kuva yllä olevalla tavalla Googlen kuvahaulla (CC-lisensoitu kuva). Tarkista kuvan tekijänoikeudet.

Kuva- ja videomanipulaatiot

Kuvien lisäksi myös videoita manipuloidaan yhä enemmän. Tämän takia katsojalta vaaditaan tarkkuutta ja tervettä epäilevyyttä. Onko kuva todella sieltä, mistä sen väitetään olevan?

Onko videossa esiintyvä ihminen oikeasti sanonut tai käyttäytynyt kuten uskotellaan?

Esimerkiksi Ukrainan sodasta on välitetty kuvia, jotka on todellisuudessa otettu videopeleistä.

Facebookissa taas törmää kuviin, joiden väitetään olevan eri maasta mistä ne oikeasti ovat. Kaikella tällä pyritään herättämään kiinnostusta, tunteita ja toimintaa.

Deepfake ja videoiden manipulointi

Deepfakessa on kyse videomanipulaatiosta eli syvävääreännöksestä. Siinä tietokoneelle on opetettu henkilön kasvopiirteet, eleet ja ilmeet, jotka tietokone saattaa videomuotoon ja saa lopputuloksen näyttämään siltä, että henkilö todellisuudessa esiintyisi videolla. Usein takana on halu vaikuttaa ihmisten mielikuvaan kyseisestä henkilöstä tai asiasta, jota hän videolla näennäisesti kertoo.

Tehtävä: Miten erottaa deepfake?-video

Alla oleva Yle Mixin video on kohdennettu nuorille netin käyttäjille, mutta siinä on yhtä lailla pohdittavaa myös meille aikuisille. On hyvä muistutella mieliin, millä eri tavoin meitä voidaankaan yrittää huijata ja miten videoväärennöksiä voi yrittää tunnistaa.

Katso video alla olevasta linkistä ja pohdi sen herättämiä ajatuksia.

<https://areena.yle.fi/1-50760350>

Nettivaikuttaminen

Miten eri tavoin meitä johdetaan internetissä harhaan? Alla olevan Sisältösekaannuksen selviytymisoppaan tavoitteena on tuoda esille niitä monipuolisia informaation muotoja ja tekotapoja, joilla sekoitetaan todellista ja keksittyä sisältöä internetissä. Sivusto on toteutettu Tampereen yliopiston COMET-tutkimuskeskuksen ja Aalto-yliopiston yhteishankkeena.

Sivusto: <https://sisaltosekaannus.fi>

Tehtävä: Mihin näistä olet itse törmännyt?

Valitse 1-9 vaihtoehtoa.

- Kaupalliset sisällöt (mm. piilomainonta)
- Klikkien kalastelu (mm. kohuotsikot)
- Satiiri (pilan sekoittuminen totuuteen)
- Trollaus (tahallinen verkkohäiriköinti)
- Propaganda (jaetaan osin virheellistä informaatiota)
- Puolueelliset julkaisut (esitetään aiheesta vain yksi puoli)
- Valeuutiset (sepitetty uutisointi)
- Salaliittoteoriat (faktojen kyseenalaistaminen)
- Näennäistiede (ei tutkimukseen perustuvaa)

Entä mikä on mielestäsi ikävintä?

Valitse 1-3 vaihtoehtoa.

- Kaupalliset sisällöt (mm. piilomainonta)
- Klikkien kalastelu (mm. kohuotsikot)
- Satiiri (pilan sekoittuminen totuuteen)
- Trollaus (tahallinen verkkohäiriköinti)
- Propaganda (jaetaan osin virheellistä informaatiota)
- Puolueelliset julkaisut (esitetään aiheesta vain yksi puoli)
- Valeuutiset (sepitetty uutisointi)
- Salaliittoteoriat (faktojen kyseenalaistaminen)
- Näennäistiede (ei tutkimukseen perustuvaa)

Tehtävä: Fleimi

Onko termi fleimi sinulle tuttu? Se on nettislangia, mutta mitä se tarkoittaa?
Ota selville termin merkitys.

Provo ja trollaus

Myös provo on nettislangi ja sillä tarkoitetaan tahallista provokaatiota, jolla halutaan saada aikaan negatiivista huomiota ja reaktiota.

Trollaus tarkoittaa myös tahallista verkkohäiriköintiä ja etenkin sellaista kommenttia, joka usein on alkuperäiseen aiheeseen vastakkainen tai muuten provosoiva näkökulma. Trolli toivo kirjoituksen kirvoittavan kiivasta nettikeskustelua, joka voi olla myös alkuperäisen aiheen vierestä.

Tehtävä: Testaa mediataitojasi Yle Oppimisen testissä

Tee seuraavaksi Ylen sivuilla testi mediataitoihisi liittyen:

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2021/02/08/oletko-valheenpaljastaja-testaa-mediataitojasi-yle-oppimisen-testissa>

Valeutisointi - miten sen tunnistaa?

Pohdi näitä:

- Kuka julkaisee? Onko julkaisija tunnettu? Löytyykö yhteystietoja, entä tekijän nimeä?
- Mitä väitetään? Voiko väitteen uskoa? Kerrotaanko siitä muualla? Mainitaanko lähteet?-> tarkista myös lähteiden luotettavuus!
- Uutisen kieli ja tyyli Onko kielivirheitä, humoristista käsittelyä, arvottavia ilmaisuja?
- Vahvistaako uutinen omaa käsitystäsi? Ns. vahvistusharha: omaa ajatusmaailmaa tukevat uutiset uskotaan helpommin

Ohjeistus valeutisen tunnistamiseen

Seuraavalla sivulla on ohjeistus koskien valeutisen tunnistamista ja levittämisen ehkäisemistä. Silmäile ohjeistus läpi ja tee sitten aiheeseen liittyvä mediataitotesti.

Tunnista valeuutiset

Valeuutisista ja disinformaatiosta – ihmisten huijaamiseksi tarkoituksellisesti vääristellystä tiedosta – on tullut yhä näkyvämpi globaali ilmiö. Sosiaalinen media ja sen räätälöintivälineet helpottavat huijausjuttujen levittämistä. Taloudellisesti tai ideologisesti motivoituneilla, usein tunteisiin vetoavilla jutuilla haetaan ihmisten huomiota ja klikkauksia. Jopa diginatiivien nuorten mielestä manipuloituja uutisia on hankala tunnistaa. Merkittävää on myös se, että kuusi kymmenestä sosiaalisessa mediassa uutisen jakaneesta ei ollut edes lukenut uutista ennen jakoa. Noin 85 prosenttia eurooppalaisista kokee valeuutiset ongelmaksi omassa maassaan, ja 83 prosenttia pitää niitä yleisesti ottaen demokratian kannalta ongelmana. Tämä kompassi auttaa purjehtimaan tiedon valtamerellä ja pitämään kurssin vakaana valeuutisten ja vääristellyn tiedon aallokossa.

8. LIITY MYYTINMURTAJIIN⁽²⁾

Pidä itsesi ajan tasalla valeuutisten levittäjien uusimmista tempuista ja jutunaiheista. Ilmoita valeuutisista. Puhu aiheesta kavereillesi.

7. TUNNISTA OMAT VINOUTUMASI

Joskus juttu voi yksinkertaisesti olla liian hyvä tai hauska ollakseen totta. Hengitä syvään, vertaa juttua luotettaviin lähteisiin ja pidä pää kylmänä.

6. HARKITSE ENNEN KUIN JAAT

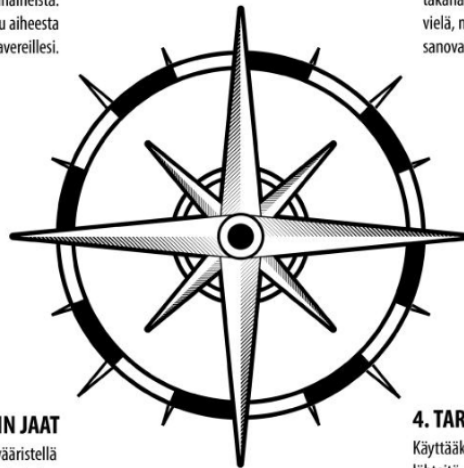
Uutisjutussa saatetaan vääristellä todellisia tai vanhoja tapahtumia, tai se voi olla satiiria. Otsikko on ehkä laadittu herättämään voimakkaita tunteita. Jos juttu on tosi, luotettavat tiedotusvälineet uutisoivat siitä.

1. TARKISTA SISÄLTÖ

Pitävätkö faktat ja luvut paikkansa? Onko artikkelin näkökulma vinoutunut? Luotettavat media-kanavat sijoittavat yksipuoliset mielipiteet sinne minne ne kuuluvat eli vieraskynä-sivulle, ei uutisten joukkoon.

2. TARKISTA UUTISKANAVA

Tunnetko uutiskanavan? Näyttääkö sen URL-osoite oudolta? Tarkista "Tietoa meistä" -osio. Kuka on uutiskanavan takana? Kuka rahoittaa sitä? Tarkista vielä, mitä muut (luotettavat) lähteet sanovat kanavasta.

3. TARKISTA KIRJOITTAJA

Onko henkilö oikeasti olemassa? Arvostetulla toimittajalla on aina julkaisuhistoria. Jos kirjoittajan nimi on keksitty tai sitä ei mainita, koko juttu on todennäköisesti myös huijausta.

4. TARKISTA LÄHTEET

Käyttääkö kirjoittaja luotettavia lähteitä, esimerkiksi vakiintuneita ja arvostettuja tiedotusvälineitä? Ovatko siteeratut asiantuntijat todellisia asiantuntijoita? Jos uutisjutun lähteet ovat nimettömiä tai niitä ei ole, juttu on mahdollisesti valetta.

5. TARKISTA KUVAT

Kuvilla on valtaa, ja niitä on helppo manipuloida. Kuvahauulla voi tarkistaa, onko kuvaa käytetty aiemmin toisessa yhteydessä. InVID-lisäosa⁽¹⁾ voi auttaa havaitsemaan videoiden tai kuvien manipuloinnin.

1) Lataa lisäosa sivustolta [InVID project](#).

2) Seuraa esimerkiksi näitä: [@EUvsDisinfo](#), [@EUvsDisinfo](#), [@DFRLab](#), [@DFRLab](#) tai [@StopFakingNews](#)/[@stopfakeukraine](#)

Tämä on tarkistettu versio maaliskuun 2017 Lyhyesti-julkaisusta.

EPRS | Euroopan parlamentin tutkimuspalvelu

Laatija: Naja Bentzen; Grafiikka: Samy Chahri, Jäsenten tutkimuspalvelu

PE 599.386 – Helmikuu 2019

Tämä asiakirja on laadittu ja tarkoitettu Euroopan parlamentin jäsenille ja henkilöstölle taustamateriaaliksi parlamentissa työskentelyä varten. Laatijat ovat yksin vastuussa tämän asiakirjan sisällöstä, eivätkä asiakirjassa ilmaistut kannat välttämättä vastaa parlamentin virallista kantaa. Tekstin jäljentäminen ja kääntäminen muihin kuin kaupallisiin tarkoituksiin on sallittua, kunhan lähde mainitaan ja Euroopan parlamentille ilmoitetaan asiasta etukäteen ja toimitetaan näytekappale. © Euroopan unioni, 2019.

[eprs@ep.europa.eu](http://eprs.ep.europa.eu) (yhteydenotot) <http://www.eprs.ep.parl.union.eu> (intranet) <http://www.europarl.europa.eu/thinktank> (internet) <http://epthinktank.eu> (blogi)

Tehtävä: Tunnistatko valeuutisen?

Valheellisen uutisen, kuvan tai videon tunnistaminen ei todellakaan ole aina helppoa!

On inhimillistä erehtyä ja luulla epäaitoa aidoksi. Joskus siinä epäonnistuu mediakin. Kannattaa kuitenkin muistaa olla epäileväinen, varsinkin jos asia kuulostaa liiankin hyvältä ollakseen totta.

Alla olevasta linkistä avautuvassa testissä pääset arvioimaan, ovatko uutiset totta vai tarua ja näkemään "mokasiko" jutun julkaisija.

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/05/17/valheenpaljastaja-testaa-medialukutaitosi-uutisvisassa>

Kuinka monta sait oikein? Oletko valheenpaljastaja vai vieläkö jäät kertaamaan medialukuläksyjä?

Huomioon otettavaa liittyen uutisointiin

- Mikään sisältö ei ole täysin objektiivinen kuva todellisuudesta, myös uutisiin sisältyy aina valintoja: Mistä aiheesta tuotetaan sisältöä Mitä näkökulmia tuodaan esille? Miten asia on kuvitettu? Keitä haastatellaan? Mitä jätetään pois; videosisällöissä leikkaaminen jne.
- Jaottelu totuudelliseen ja valheelliseen tietoon voi kuitenkin olla yksinkertaistavaa ja virheellistäkin Ota huomioon todellisen uutisenkin kohdalla, että jättämällä kertomatta jotain asioita voidaan muokata mielikuvia!

Oletko samaa mieltä? Mitä ajatuksia heräsi?

Pohdintatehtävä

Viimeisenä tämän osion tehtävänä, pohdi edellä läpikäymiäsi teemoja suhteessa työelämään.

- Kuinka tärkeänä näet medialukutaito-osaamisen työelämässä?
- Minkälaisessa roolissa medialukutaito on omassa työssäsi/arjessasi?

Lisätehtävä koskien journalistisia ohjeita

Mikäli tykästyit aikaisempiin YLE:n testeihin koskien medialukutaitoa, voit vielä viihdyttää itseäsi yhdellä testillä. Tässä pääset arvioimaan tapauksia, joista on kanneltu Julkisen sanan neuvostoon.

Oletko sinä sitä mieltä, että kantelut olivat aiheellisia? Entä mihin ratkaisuun JSN on päätenyt?

Onko esimerkiksi Aku Ankka syyllistynyt piilomainontaan? Arvioi täällä:

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/11/28/mokasiko-media-paata-sina>

Valitse "Kahdeksan kantelua ja niiden ratkaisut"-otsikon alta erikseen tapaus, jota lähdet pohtimaan.

Hienoa! Olet nyt suorittanut ensimmäisen osan tästä moduulista. Opiskeluun tarvitaan aina motivaatiota, pitkäjänteisyyttä ja itsensä johtamista. Ole siis ylpeä itsestäsi ja pohdi ainakin yksi asia, mistä itseäsi kehuu.

Moduulin osa 2: Argumentointi ja kriittinen ajattelu

Tervetuloa aloittamaan moduulin toista osaa. Medialukutaidon vahvistamista jatketaan nyt pureutumalla argumentointiin ja argumentointivirheisiin. Pohditaan erilaisia tapoja vaikuttaa mielipiteisiin ja tunteisiin. Lisäksi tarkastellaan kriittisesti sosiaalisen median lähteitä.

Huom. Moduulissa 4 puhutaan lisää vuorovaikutustaidoista sekä yksilön että työyhteisön näkökulmista.

Siirry opinnoissa eteenpäin ja kehity itse argumentoijana sekä kriittisenä ajattelijana!

Mitä argumentointi on?

Argumentointi on sekä suullisen että kirjallisen viestinnän ilmiö. Argumentointi on sosiaalista, älyllistä ja verbaalista toimintaa, jolla pyritään jonkin näkemyksen tukemiseen tai kumoamiseen.

Tarkoituksena on toisaalta perustella omia väitteitä ja saavuttaa kuulijan/lukijan hyväksyntä, toisaalta taas tunnistaa toisen väitteissä oleva ongelma tai ristiriita.

Argumentointia voidaan ajatella myös prosessina, jossa etsitään perusteluja asian puolesta ja vastaan.

Peruskäsitteet

- argumentaatio- tapa perustella, perustelustrategia
- argumentoida- perustella
- argumentointi- se miten on perusteltu
- argumentti- perustelu

Lähde: Tunti 2: Argumentaatio ja retoriikka (peda.net) <https://peda.net/p/RailiK/%C3%A4i4-ib16hl-kivr/t2ajr>

Aristoteles ja argumentointi

Yli 300 vuotta ennen ajanlaskun alkua filosofi Aristoteles määritteli, että hyvässä argumentissa ovat tasapainossa kolme tekijää; järki, tunne ja olemus. Hänen ajatuksensa eivät ole vanhentuneet, vaan yhä edelleen nähdään näiden kolmen tekijän tärkeys vaikuttavassa argumentoinnissa.

Aristoteleen mukaan pitää siis vedota järkeen, tunteisiin sekä siihen vaikutelmaan, minkä itsestä vastaanottajalle luo, jotta kuulijan tai lukijan saa puolelleen.

Mutta millä sanoilla nuo Aristoteleen luettelemat kolme tekijää tunnetaan paremmin?

Voit etsiä vastauksen yllä olevaan ja lukea lisää aiheesta Mestaripuheen kolme muskettisoturia - artikkelista: (<https://ajattelunammattilainen.fi/2011/02/09/ethos-pathos-ja-logos-mestaripuheen-kolme-muskettisoturia/>)

sekä Kielikompassin sivulla:

(https://kielikompassi.iyu.fi/puheviestinta/tietomajakka/maja_perusteita_argumentointi.shtml#2)

Hyvän argumentoinnin tekijät

Pohdi, mitkä alla olevista on hyvän argumentoinnin tekijöitä.

- Ethos
- Myntos
- Logos
- Pathos
- Tacos

Vastaukset:

- Ethos / Kyllä, ethos tai eetos eli olemus, on yksi, mihin Aristoteleen mukaan tulee vaikuttaa, jotta argumentaatio on uskottavaa.
- Myntos / Tämä taitaa olla jotain ihan muuta
- Logos / Kyllä, logos eli järki on oltava mukana argumentoinnissa ja perusteluissa.
- Pathos / Kyllä. Pathos = tunne. Tunteisiin vaikuttaminen on tehokas keino...
- Tacos / Oletkohan nälkäinen, olisiko tauon paikka?

Heikko argumentointi

Video: Millainen on huonoa argumentointia?

Katso video argumentointivirheistä. Kirjaa itsellesi videossa esille tulleet viisi (5) argumentointivirhettä.

<https://yle.fi/a/20-187746>

Tehtävä: Mikä saa sinun pulssisi nousemaan?

"Mutu", yleistäminen, epäloogisuus, ennakkoluulot, hämäys, ihmisiin kohdistaminen asioiden sijaan... Argumentointivirheet eivät kuulu rakentavaan ja kunnioittavaan keskusteluun.

Pohdi nyt, mikä sinua ärsyttää eniten asteikolla 1-5. Koita saada eroa eri kohtien välille.

1 = ärsyttähän tämä, mutta vähemmän kuin muut

2 = ärsyttää jonkin verran

3 = no kyllä nousee pulssi jo ihan kunnolla

4 = ärsyttää todella teolla

5 = tämä saa todellakin kiehumaan

- Ad populum eli vedotaan yleiseen mielipiteeseen
- Kalteva pinta eli virheellinen päättelyketju
- Harhautus eli ei pysytä aiheessa
- Mustavalkoisuus eli väärä dikotomia (jos A, niin B)
- Anekdootti eli yleistäminen yksittäisten tapausten perusteella

Muita argumentaatiovirheitä

Argumentointivirheitä on edellä lueteltujen lisäksi muitakin.

Käy lukemassa artikkeli "5 yleisintä argumenttivirhettä – ja miten selviät niistä":

<https://ajattelunammattilainen.fi/2012/05/28/5-yleisinta-argumenttivirhetta-ja-miten-selviat-niista/>

Artikkelissa on kerrottu argumentointivirheistä ja keinoista, joilla voit vastata niihin ja synnyttää hedelmällisempää keskustelua.

Tehtävä: Yhdistä termi ja selitys

Seuraava tehtävä pohjautuu yllä olevasta linkistä avautuneeseen tekstiin. Luethan tekstin huolella ennen tehtävän tekoa. Ohje: Paina Aloita ja raahaa termit oikeiden selitysten kohdille.

<https://wordwall.net/embed/play/54470/651/735>

Hyvä argumentointi

Olemme keskittyneet argumentointivirheisiin, mutta tärkeämpää on toki huomata ja huomioida onnistunut argumentointi. Seuraavassa on vinkkejä perusteltuun argumentointiin.

Argumenttien taustalla

Argumentit voivat perustua:

1. Faktoihin: tutkimustulokset, tilastot, laskelmat
2. Asiantuntijalausuntoihin
3. Havaintoihin
4. Päättelyyn
5. Syy–seuraussuhteiden esittelyyn

Argumentoi rakentavasti

Ollaksesi hyvä argumentoija, muista nämä:

- Yritä ennakoida mahdollisia argumentteja ja mieti, miten vastaat niihin.
- Kuuntele tarkkaan, mitä vastaaja sanoo.
- Pysy rauhallisena ja perustele omat väitteesi mahdollisemman asiallisesti ja monipuolisesti.
- Muista tarkastella asioita monesta näkökulmasta esim. tutkimukset, uutiset, toisen toimijan näkökulma jne.
- Kriittisyyden ei pidä tarkoittaa negatiivista vaan syvällistä pohdintaa → huomaa siis myös erilaisten kantojen hyvät puolet!

Tehtävä: Minkä edellä mainituista nostaisit tärkeimmäksi hyvän argumentoinnin tekijäksi?

Argumentointi on yhteistyötä

Hyvä argumentointi on loppujen lopuksi keskustelua ja yhteistyötä. Tarkoitus on esittää omat argumentit siten, että lukija/kuulija voi myös keksiä vaihtoehtoisia päätelmiä niihin.

Toista kommentoimassa ei myöskään ole tarkoitus kilpailuhenkisesti argumentoida toista nurin, vaan auttaa tätä huomaamaan ajatustensa kompastuskivet, jotta yhdessä löydettäisiin totuus.

Voit halutessasi lukea lisää argumentoinnista ja argumentoivasta kirjoittamisesta Helsingin yliopiston Kielijelpistä: <https://blogs.helsinki.fi/kielijelppi/argumentointi-ja-argumentoiva-kirjoittainen/>

Tehtävä: Minä argumentoijana

Arvioi nyt omia argumentointitaitojasi. Valitse kaikki, jotka sopivat sinuun.

- Perustelen kantani
- Vaadin perusteluja erikoisilta tuntuvien väitteiden tueksi
- Osaan ystävällisesti kohdata kritiikin
- Olen hyvä kuuntelija. Annan toisen puhua loppuun, en keskeytä.
- En häkelly, vaikka toinen olisi eri mieltä.
- Osaan etsiä hyviä argumentteja ehdotusteni ja näkemysteni tueksi
- Osaan kysyä tarvittaessa lisäkysymyksiä ja argumentteja väitteiden tueksi

Lähdekritiikki ja erilaiset huijaukset

Kriittinen ajattelu työelämätaitona

Kriittinen ajattelu ei ole hankalaksi heittäytymistä tai lillukanvarsiin tarttumista, se on oikean tiedon puolustamista ja totuuteen tähtäämistä. Kriittinen ajattelu on yksi tärkeistä tulevaisuuden työelämätaidoista.

Tehtävä: Pohdi, miksi kriittinen ajattelu on yhä tärkeämpää. Voit myös pohtia, minkälaisessa tilanteessa sinulta on vaadittu (työelämässä) kriittistä ajattelua.

Lähteen ja sisällön arviointi

"Siinä kehittyi itsenäiseksi ajattelijaksi, kun ei ilman muuta usko, mitä lukee, vaan aina harkitsee mikä niistä on omistettavaa ja mikä hylättävää."

"Paimion viisas" August Pyölniittu

Disinformaatio ja misinformaatio

Valitse kaikki vaihtoehdot, jotka ovat mielestäsi oikein koskien **disinformaatiota**.

- Tarkoituksella levitettyä harhaanjohtavaa tai väärää informaatiota.
- Tavoitteena on vaikuttaa ihmisten ajatteluun ja toimintaan.
- Tahattomasti levitettyä väärää tietoa.
- Hyödynnetään erityisesti valtiollisessa propagandassa maiden johtajien oman narratiivin syöttämiseksi omille kansalaisille.

Valitse kaikki vaihtoehdot, jotka ovat mielestäsi oikein koskien **misinformaatiota**.

- Misinformaatio on väärää tai virheellistä tietoa. / Kyllä
- Misinformaatio on aina tahallisesti levitettyä / Tämä ei pidä paikkansa, vaan joskus väärää tietoa voidaan levittää myös tahattomasti.
- Sen levittämiseen voi syyllistyä vahingossa, esimerkiksi jakamalla / Aivan oikein

Oikeat vastaukset:

- Tarkoituksella levitettyä harhaanjohtavaa tai väärää informaatiota. / Aivan oikein.
- Tavoitteena on vaikuttaa ihmisten ajatteluun ja toimintaan. / Juurikin näin.
- Tahattomasti levitettyä väärää tietoa. / Tämä ei pidä paikkansa disinformaation kohdalla, sillä se on tarkoituksella levitettyä tietoa.
- Hyödynnetään erityisesti valtiollisessa propagandassa maiden johtajien oman narratiivin syöttämiseksi omille kansalaisille. / Valitettavasti tämäkin on totta.
- Misinformaatio on väärää tai virheellistä tietoa. / Kyllä
- Misinformaatio on aina tahallisesti levitettyä / Tämä ei pidä paikkansa, vaan joskus väärää tietoa voidaan levittää myös tahattomasti.
- Sen levittämiseen voi syyllistyä vahingossa, esimerkiksi jakamalla / Aivan oikein

Tehtävä: Lähdekritiikki sosiaalisessa mediassa

Lue Sosiaalisen median seitsemän käskyä (YLE: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/09/21/sosiaalisen-median-seitseman-kaskya>) ja vastaa alla olevaan kysymykseen.

Mikä mielestäsi oli tärkein muistutus ja miksi?

Tehtävä: Tuota ja tulkitse harkiten

Mediakasvatusseura on tuottanut materiaalia mediasisältöjen analyysiin ja oman mediailmaisuuden tueksi. Ne ohjaavat pohtimaan sitä, mitä ottaa huomioon tulkitessa some-viestintää, ja toisaalta, mitä huomioida, kun itse tuottaa mediasisältöä. Sivustolta löytyy myös hyviä näkökulmia siitä, miten toimia mediaympäristöissä itseään ja muita kunnioittaen.

Käy tutustumassa Mediakasvatusseuran sivuihin: <https://mediakasvatus.fi/materiaali/tuota-ja-tulkitse/>.

Käy sitten läpi alla olevat kuvat ja vastaa seuraaviin kysymyksiin:

- Nosta esille jokin sinua puhutteleva kohta tai kysymys.
- Pohdi, minkä sivustolla tai kuvissa mainitun asian huomioiminen hyödyttäisi sinun työyhteisössäsi.
- Mitä hyvää tuo tullessaan se, että käsittelemme kriittisesti lukemaamme, katsomaamme, kuulemaamme ja tuottamaamme?

Miten tunnistaa valeprofiili sosiaalisessa mediassa

Valeprofiililla voidaan yrittää:

- kalastella tietojasi (etenkin valheelliset yritysprofiilit)
- saada sinut lataamaan jotain koneellesi (älä avaa linkkejä)
- aloittaa keskustelu kanssasi (tarkoituksena esim. rahan pyytäminen)
- myydä olematonta tavaraa Kokeneellekin tietokoneen käyttäjälle voi joskus tapahtua erehdys, esimerkiksi ostaessa valheellisia tavaroita netistä. Tällöin profiili voi olla oikea, mutta tavarat keksittyjä.

Tarkastele siis näitä:

- Koska profiili on luotu? Jos vasta äskettäin, pohdi olisiko vain huijausta varten
- Kuulostaako nimi aidolta?
- Millainen kuva profiilissa on? Googlen käänteinen kuvahaku auttaa etsimään vastaavanlaisia kuvia. Jos löydät saman kuvan aivan eri sivustolta, on hyvin todennäköistä, että profiili on tekaistu
- Käy läpi kaverilistat ja seuraajat Herättävätkö epäilyksiä?
- Millaista sisältöä profiili jakaa vai jakaako mitään? Jos profiililla ei ole tehty juuri mitään jakoja/tykkäyksiä, herättää se jälleen epäilyksiä

Huom:

- Jos henkilö myy tavaroita, kysy lisäkuvia valitsemastasi kohdasta tuotetta tai vaikkapa kuvaa päivämäärälapun kanssa. Kannattaa tarkastaa myyntikuvat myös käänteisellä kuvahaulla!
- Epäilyttävät profiilit voi ilmiantaa, identiteettivarkaudet ja huijaukset PITÄÄ
- Jos sinua on huijattu, älä jää syyttelemään itseäsi tai häpeämään asiaa, ota opiksesi ja varoita muita!

Tehtävä: Omat kokemukset

Onko sinulla omakohtaisia kokemuksia valeprofiileista tai nettihuijauksista?

Ulkoisen viestinnän tarkastelu

Tämän osion viimeisessä tehtävässä tarkastelet oman työpaikkasi sosiaalisen median sivuja vuorovaikutuksen, argumentoinnin ja lähteiden osalta. Voit myös valita edellisen työpaikkasi tai jonkin toisen oman alasi yrityksen/toimijan sivut.

Vastaa alla oleviin kysymyksiin.

1. Millaista vuorovaikutus on?

Millaista kieltä käytetään? Miten lukijoita puhutellaan? Onko syntynyt vuorovaikutusta? Arvioi vuorovaikutusta!

2. Millaisia sisältöjä ja lähteitä käytetään?

Käytetäänkö viestin tukena lähteitä ja minkälaisia? Onko julkaistu jonkun muun tekemää sisältöä, minkälaista? Arvioi lähteiden käyttöä!

3. Millaisia argumentteja käytetään?

Ottaako yritys teksteissään/videoissaan selvästi kantaa johonkin? Millä asioita perustellaan (tutkimukset, asiantuntijat yms.)? Arvioi argumentointia!

Melkein maalissa. Olet nyt suorittanut toisen osan moduulista, hienoa!

Moduulin osa 3: Algoritmit

Tervetuloa moduulin viimeiseen osaan. Tässä osassa keskitytään algoritmeihin.

Hienoa, että olet tehnyt opintoja jo tänne asti!

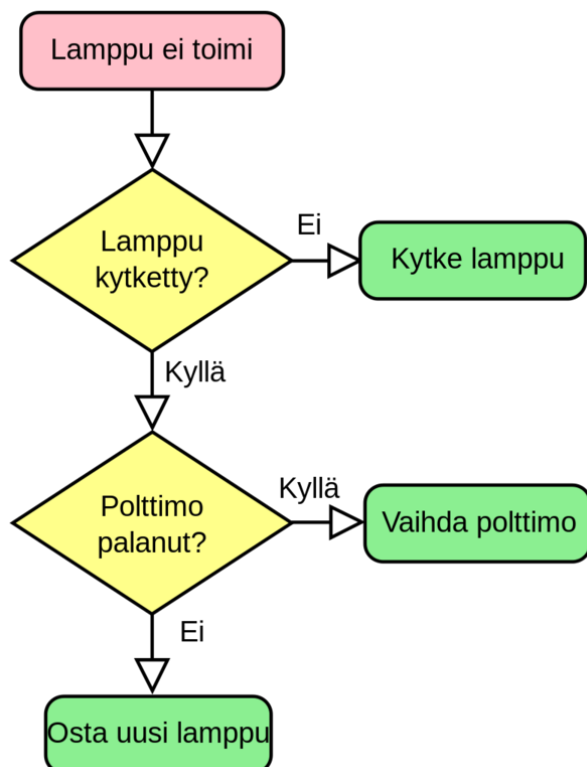
Mitä on algoritmit?

- Algoritmit tarkoittavat yksinkertaisimmin kaavaa, jonka perusteella jokin prosessi etenee. Kaava esittää toiminnot tietyssä järjestyksessä, jonka mukaan edetään.
- Algoritmeina voidaan nähdä vaikkapa nuotit, kartat tai ruokareseptit.
- Algoritmi on alkujaan matematiikan käsite, mutta nykyisin käsite liittyy ennen kaikkea tietotekniikkaan. Tietotekniikassa algoritmi on lista ohjeita, joita tietokone seuraa.
- Algoritmeilla annetaan tekoälylle kuvaus siitä, mitä pitäisi saada aikaan, missä järjestyksessä, mitä ottaa huomioon ja mitä ei.

Tässä moduulin viimeisessä osassa keskitytään tarkastelemaan tietokoneiden käyttämiä algoritmeja ja muun muassa sitä, miten ne vaikuttavat sosiaalisen median käyttöön tai työnhakuun.

Esimerkki algoritmista

Alla oleva kuvakin on eräänlainen algoritmi. (Kuvan lähde Wikipedia)

Algoritmit auttamassa... vaiko päättämässä puolestamme?

Algoritmit:

- Suoraviivaistavat prosesseja ja auttavat ongelmanratkaisussa
- Helpottavat muistamaan asioita ja kertomaan niitä eteenpäin (reseptit, ajo-ohjeet)
- Laskevat meidän puolestamme monimutkaisia laskutoimituksia
- Sosiaalisessa mediassa suosittelevat ja suodattavat meitä kiinnostavaksi laskelmoivaansa sisältöä. Näin meidän ei tarvitse kahlata läpi koko uutisvirtaa.
- Päättävät hakukoneissa näytettävien tulosten järjestyksen. Tämä voi toisaalta auttaa juuri oikean tiedon löytymisessä, toisaalta jättää jotain haluamaamme pois.
- Työnhaussa voivat poimia tietyn sanan sisältäviä hakemuksia muiden joukosta. Mitä jos et ole käyttänyt juuri oikeaa sanaa hakemustekstissä?

Kuten huomaamme, algoritmien toiminta voi olla hieman ristiriitaista ja siksi onkin hyvä olla tietoinen siitä, mihin kaikkeen algoritmit vaikuttavat.

Algoritmien käyttö sosiaalisessa mediassa

Algoritmeista ja niiden vaikuttamisesta meihin, mutta myös niihin vaikuttamisesta puhutaan nyt paljon. Seuraavassa on lyhyesti kerrottu, miten algoritmit vaikuttavat sosiaalisen median käyttöömme.

Algoritmien pyrkimyksenä on saada meidät käyttämään sosiaalista mediaa mahdollisimman paljon, valitsemalla meitä koukuttavaa sisältöä. Näytettävään sisältöön vaikuttaa se, mistä olemme aiemmin olleet kiinnostuneita, keiden kanssa olemme yhteydessä ja minkälaista sisältöä he seuraavat.

Algoritmien tekijöillä on aina tarkoitusperänsä ja tavoitteensa. Usein se on mainostuotto, mutta myös mielipiteisiin vaikuttaminen. Algoritmit pyrkivät optimoimaan median parissa käyttämämme ajan, eivät auttamaan meitä seuraamaan esimerkiksi ystäviemme toimintaa. Algoritmit siis tarkkailevat sitä, minkälaisen sisällön parissa vietämme eniten aikaa, mistä pidämme, mitä kommentoimme ja mitä aihetunnisteita eli hashtageja sisällöissä on. Näiden pohjalta se valitsee ne julkaisut ja sisällöt, joita meille näytetään eri palveluissa.

Miten algoritmit vaikuttavat mediankäyttöömme?

Katso video alla olevasta linkistä. Pohdi sitten, millä eri tavoin algoritmit vaikuttavat arkeemme.

[Klikkaa tästä](#) Mannerheimin Lastensuojeluliiton videoon "Algoritmit ja mediankäyttö".

Millä eri tavoin algoritmit vaikuttavat arkeemme?

Miksi algoritmit voivat pelottaa?

Tutkija Samuli Siltanen tuo Tiedeblogikirjoituksessaan esille neljä asiaa, joiden takia algoritmit voivat vaikuttaa pelottavilta:

1. Algoritmien salaisuus ja vallan käyttö

Esim. algoritmit voivat olla tarkkaan varjeltuja yrityssalaisuuksia. Esim. Facebook ei kerro, millaisin algoritmein se valitsee profiilien syötteisiin eli kuva- ja videovirtaan tulevia poimintoja

2. Algoritmin toiminta koskettaa suurta joukkoa

Esim. sosiaalisessa mediassa

3. Toiminnalla voi olla vakavia seurauksia

Esim. itse ajavat autot

4. Algoritmit voivat olla hyvin pitkiä ja monimutkaisia ja lähes itseoppivia

Esim. tietokone oppii pelaamaan monimutkaisia pelejä, kääntämään tekstiä yhä paremmin, tunnistamaan kuvia jne.

Pohdintatehtävä: Lue yllä oleva lista ajatuksella ja pohdi sitten, minkä asian koet arveluttavaksi tai pelottavaksi koskien algoritmien toimintaa.

Algoritmit viestinnän ja työnhaun tukena

Algoritmeista hyötyminen viestinnässä

Jos algoritmit ohjailevat kulutuskäyttäytymistämme sekä ajankäyttöämme, miten pääsisimme hyötymään niistä ja ohjailemaan niitä?

Kun haluamme viestinnällemme näkyvyyttä ja tavoittaa tietynlaista kohderyhmää, on hyvä tietää pari perusasiaa algoritmien hyödyntämisestä.

1. Julkaisuaikakohta

Algoritmit tarkastelevat sitä, miten paljon huomiota julkaisu saa heti alussa. Jos näkyvyyttä saa paljon, nostavat algoritmit sitä vielä enemmän esille. On siis tärkeää ottaa huomioon, koska seuraajat ovat ruutujen äärellä.

2. Aktiivisuus sisällön tuotossa

Algoritmit nappaavat helpommin niiden julkaisijoiden julkaisuja, jotka ovat aktiivisia sosiaalisessa mediassa. Jos julkaisee vain harvoin, voi sekin vähän jäädä algoritmeilta huomaamatta. Ole siis aktiivinen ja julkaise säännöllisesti, jos haluat julkaisuille kattavuutta.

3. Seuraajien vuorovaikutus

Seuraajia kannattaa kannustaa vuorovaikutukseen. Kommentit ja tykkäykset, etenkin heti julkaisun jälkeen tulleet, nostavat julkaisun helpommin seuraajien syötteeseen. Algoritmit ns. uskovat julkaisun olevan sitä parempi, mitä enemmän se on saanut huomiota seuraajilta.

Tiedonhaun algoritmit

Hakukoneet käyttävät tietynlaisia algoritmeja, joilla järjestävät hakutuloksia hakusanasi tai-kuvasi perusteella. Monet yritykset käyttävät hakukoneoptimointia nostaakseen omia sivujaan esille esimerkiksi Google-haussa. Juuri oikeanlaisten, ennalta harkittujen sanojen ja ilmausten käyttäminen teksteissä ovat esimerkki tällaisesta hakukoneoptimoinnista.

Toisin sanoen, jos haluat löytää monipuolisesti hakutuloksia, kannattaa käyttää muitakin hakukoneita kuin Google. Eri hakukoneiden etuna on myös se, että toisissa ei ole lainkaan mainontaa ja joissain sijaintiasi ei tarkkailla, jolloin hakutuloksia näytetään monipuolisemmin, eikä huomioiden ensisijaisesti olinpaikkaasi tai kieltäsi. Jotkut hakukoneet ovat keskittyneet hakemaan tietoa tietyistä lähteistä kuten raporteista, tutkimuksista jne.

Tehtävä: Erilaiset hakukoneet

Oletko käyttänyt seuraavia hakukoneita?

Merkitse itsellesi muistiin ne, joita et ole vielä käyttänyt.

- Bing
- Yahoo
- Yandex
- DuckDuckGo
- Baidu
- Sear X
- WolframAlpha
- Neeva
- Ecosia
- Startpage
- Metacrawler

Puuttuuko yllä olevalta listalta jokin käyttämäsi hakukone?

Algoritmit työnhaussa

Tehtävä: Algoritmien käyttäminen työnhaussa

Etsi netistä artikkeli/video/blogikirjoitus tms. koskien algoritmien käyttöä työnhaussa (joko työnhakijan tai työhön ottajan näkökulmasta).

Muista edellisissä osioissa esille tuodut asiat lähdekritiikistä. Aiheen ollessa ajankohtainen ja tunteita nostattava, voi se näkyä myös sävyssä, jolla aiheesta on kirjoitettu.

Huom. Tässä tehtävässä kannattaa kokeilla edellä mainittuja muitakin hakukoneita kuin Googlea löytääkseen erilaisia hakutuloksia.

Kokeile vaikka näitä:

- Yahoo: <https://www.yahoo.com/>
- Yandex: <https://yandex.eu/?>
- Bing: <https://www.bing.com/?cc=fi> (erityisesti hyvä videohaku!)
- DuckDuckGo: <https://duckduckgo.com/>

Mahtavaa!

Olet nyt suorittanut 3. moduulin kaikki osat ja voit halutessasi jatkaa opintoja muissa moduuleissa.